

ELTÚNT JELEN

Városi Gabriella

Magyar Képzőművészeti Egyetem
Vizuális Művészet Tanszék
Képzőművész MA 5. évfolyam

Témavezető: Farkas Roland DLA
Egyetemi adjunktus

Az "Eltűnt Jelen" című projekt a mindennapi élet apró, rejtélyes tárgyait kutatja és mutatja be új megvilágításban, új funkciók hozzárendelésével. A munka egy jövőben játszódó fiktív régészeti feltárást jelenít meg, ahol egy otthon rendrakása közben előkerülő apró, nehezen beazonosítható tárgyak darabkái válnak régészeti leletekké. Ezek a tárgyak, mint például összerakható gyerekjátékok részei, technikai szerelvények vagy elektronikai eszközök darabjai, egy fiktív archeológiai feltárási keretében kerülnek vizsgálatra és katalogizálásra. A rekonstrukciós ábrák mellett szöveges leírások és gondolatok is találhatók, amelyek rámutatnak a tárgyak lehetséges funkcióira és jelentőségére. Egyes tárgyak 3D nyomtatott „protézisekkel” kiegészítve vannak rekonstruálva. Az installáció részét képezik még a objektumokat bemutató videók, melyek beszámolnak a tárgyak olyan adatairól, mint feltételezhető kor, anyag és felhasználási területek, illetve az eredeti talált darabokat, „leleteket”, belehelyezik a rekonstrukciós objektumokba.

A tárgyak rekonstrukciós lehetőségei és lehetséges múltbeli felhasználási módjai, funkciói mesterséges intelligenciával együttműködésben készülnek, mivel a projekt azt feltételezi, hogy az elképzelt jövőben nem emberek végzik ezt a kutatást, hanem gépek.

A projektet a benne megjelenő időábrázolás egy olyan poszthumán világba helyezi, ahol az emberek képére létrehozott mesterséges intelligenciával működő robotok végzik az archeológiai feltáráshoz kapcsolódó adatelemzési, dokumentációs, kategorizáló és rekonstrukciós munkát. Azzal a céllal teszik ezt, hogy a saját intelligenciájukat, létrejöttük előzményeit kutassák.

Munkám kiindulópontja az a hétköznapi jelenség, hogy életünk során otthonunkban összegyűlnek apró tárgyak, melyeket aztán dobozba gyűjtünk, hátha kell még valamire, miközben arra gondolunk, biztosan fontos darabja valaminek. Az idő során már lehet, hogy maga a tárgy sincs meg, aminek ez a része volt, így sosem tudjuk beazonosítani.

Az apró tárgyakat „leleteknek” neveztem el és továbbgondolásukat az a fajta kreatív gondolkodás ihlette, amit régészeti képzelőerőnek neveznek a kutatók.

A továbbiakban a mesterséges intelligenciát eszközként használva, arra tanítottam be, hogy találja ki minek lehettek a részei ezek a talált darabok, illetve mikor és mire használhatták az emberek. Ezt követően a kiválasztott leírásokat újra beadván a mesterséges intelligenciának megkértem, hogy ábrázolja, milyen lehetett a tárgy, aminek a „leletem” az alkatrésze lehetett.

Több kiválasztott apró tárggyal vittem végig ezt a fajta rekonstrukciós kísérletet, melynek eredményeit aztán összegeztem és grafikai lapok formájában installáltam. Azt a módszert alkalmaztam a bemutatásra, amit a régészeti dokumentációs irodalomban, vagy múzeumi kiállításokon láthatunk. Különböző képi és rajzolt ábragyűjteményeket hoztam létre a leletek alapján, illetve rekonstrukciós ábrákat készítettem leírásokkal tematikusan elrendezve. A kutatóárkok és szelvények rendszerét egy családi házhoz igazítottam, példaként Dr. Valter Ilona régészprofesszor *A pásztói oskolamester háza* című könyve szolgált.

Bizonyos mesterséges intelligencia által generált rekonstrukciós ábrákat kiválasztottam és 3D modellezést követően kinyomtattam, beletervezve a talált eredeti leleteket. Ezek lettek a rekonstrukciós objektumok. A modellezés és nyomtatás elemenként történt, majd a nyomtatást követően lett összeillesztve a teljes tárgy.

A videóknak bemutattam és felolvasó robot segítségével felolvastattam az MI által generált fiktív tárgyleírásokat.

Hogy teljes legyen a kutatás, fiktív hivatkozásokat és bibliográfiát is generáltattam a leírásokhoz.

A mesterséges intelligencia alkalmazása és a 3D modellezéssel, nyomtatással való tárgyrekonstrukció a kortárs régészetben is egyre elterjedtebb.

Alkalmazása többféle módon is elősegítheti a régészeti kutatásokat, a leletek kezelését és az adatok elemzését. Az MI sok területen hasznos a régészek számára, most azokat emelném ki, amiket én is alkalmaztam az „Eltűnt jelen” című projekt megvalósításához. Az MI hasznos eszköz az adatbányászat során, segítve a régészeket az összetett adatkészletek, mint például régészeti adatbázisok vagy digitális archívumok feltárásában. Az MI segítségével felfedezhetők azok az összefüggések és mintázatok, amelyek emberi erővel talán rejtve maradnának. Továbbá felhasználják régészeti leletek vagy teljes régészeti helyszínek digitális rekonstrukciójára. Ez segíti a kutatókat és a nagyközönséget egyaránt a múltbeli környezetek vizuális és interaktív felfedezésében.

A projekt vizuális megjelenítése egy archívumhoz vagy archeológiai kiállításához hasonló. A régi lapokkal, dossziékkal, papírkötegekkel a befogadó időérzetét igyekszem megzavarni, hogy ne lehessen pontosan beazonosítani a fiktív kutatás időpontját.

Az installálás módja helyspecifikusan történhet. A sorozat kiállítható részleteiben, például egy-egy tárggyhoz tartozó anyagokkal külön, vagy egészében is.

A képeken látható falra írt, jegyzetekhez hasonló részletek a projekt kutatás jellegét hivatottak erősíteni.

Művészettörténeti kontextusba helyezve, gondolkodásomra kiindulásként hatással voltak a dadaista ready made szobrok, vagy a fluxus tárgyak, melyek a művészet és a hétköznapi élet közötti határokat igyekeznek elmosni.

Az anyagok és a tárgyak újrahasznosításának és újraértelmezésének szempontjából fontos előkép számomra Robert Rauschenberg "Elemental Sculptures" sorozata.

Ezek a szobrok gyakran egyszerű, hétköznapi anyagokból és tárgyakból állnak, amelyeket újszerű és meglepő módokon kapcsolt össze, így hozva létre valamilyen eszköznek látszó vagy funkcióval rendelkezőnek tűnő tárgyakat, melyek megtévesztik az emberi értelmezést.

Rauschenberg ezen szobrászati munkái arra is összpontosítanak, hogy hogyan lehet átalakítani a mindennapi élet tárgyait művészetté, összemosva ezzel a művészet és az élet közötti határokat. Az "Elemental Sculptures" művek középpontjában a mindennapi városi élet anyagai és hulladékai állnak, ezek váratlan összeillesztésével a művész gyakran szellemes szemszöveget is visz a művészeti megvalósításba.

Az „Eltűnt Jelen” projekt egy ehhez hasonló kísérlet is egyben, mivel a tréfás eszközöket sem nélkülözve igyekszik valóságnak tüntetni fiktív dolgokat. A projekt objektumai egyszerre szoborszerűek, másrészt a hétköznapi életből emelnek ki funkciójukat vesztett használati tárgyakat. A haszontalan tárgyak kikerülnek a funkciójukból és egy új együttesbe kerülnek.

Kortárs vonatkozásban a tudomány és a képzőművészet határterületeinek vizsgálata szempontjából Szabó Attila munkássága áll közel a gondolkodásomhoz. Továbbá a projektem megszületéséhez inspirációként hozzájárult Dieter Roelstraete *The Way of the Shovel: On the Archaeological Imaginary in Art* című könyve a kortárs képzőművészet és az archeológia kapcsolatait vizsgálja. A könyv egy kiállítás katalógusaként készült, amelyet a Chicagói Kortárs Művészeti Múzeumban rendeztek meg 2013-ban. A könyv a régészetet, mint metaforát és módszert tárja fel, amelyet kortárs művészek alkalmaznak műveikben.

Célom az volt a projekttel, hogy korunk technológiai vívmányait, itt a mesterséges intelligenciát és a 3D technológiát, képzőművészeti területen alkalmazzam, tágítva ezzel az autonóm művészet lehetőségeit. Kísérletem lényege, hogy ezeket a technikákat, eszközöket úgy használjam fel, hogy az a mű koncepciója szempontjából is indokolt legyen.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

DEMPSEY, Amy: A modern művészet története: stílusok, iskolák, mozgalmak, Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 2003

ROELSTRAETE Dieter: The way of the Shovel: On the Archaeological Imaginary in Art, Museum of Contemporary Art, Chicago: Exhibition Catalogues, 2013

VALTER Ilona: Pásztó a középkorban, METEM, Budapest, 2018

BUT Titiana: The Latest AI Innovations in Archaeology

<https://www.historica.org/blog/the-latest-ai-innovations-in-archaeology>, 2024 augusztus 15